

Sparrius, L.B., A. Aptroot & C.M. van Herk, 2001. Landelijk Meetnet Korstmossen. Inhoudelijke rapportage. Buxbaumia 58. Rapport BLWG.
Weeda, E.J., H. Doing & J.H.J. Schaminée, 1996. Koelerio-Corynephoretea. In J.H.J. Schaminée, A.H.F.

Stortelder & E.J. Weeda, 1996: De vegetatie van Nederland. Deel 3. Plantengemeenschappen van graslanden, zomen en droge heiden. Opulus Press. Uppsala, Leiden.

DE GROTE MOOST EN DE SNEP

Th. Reijnders

Excursieleiding : Th. Reijnders
Datum : 11 september 2003
Deelnemers : P. van Beers, M. Bongers, J. Bruinsma, R. Buskens, G. Kierkels, P. vd. Munckhof, en A. Wagenmaker.

DE GROTE MOOST

Het natuureservaat De Grote Moost is een moerasgebied in een vroegere randslenk van de Brabantse Peel. Het terrein wordt gevoed door kwelwater vanuit de relatief hooggelegen Noordervaart die ongeveer haaks op de slenk is gegraven. De invloed van de kwelstroom is het grootst in een smalle strook vochtige heide op de flauwe helling tussen Noordervaart en een centraal in het reservaat gelegen natte veenkom. Op deze helling zijn als gevolg van de beperkte afvoer van kwel- en regenwater botanisch interessante kwelplasjes en ondiepe laagten ontstaan. Typerend is hier het naast elkaar voorkomen van soorten van zowel oligotrofe als mesotrofe omstandigheden. De kleinschalige variatie komt fraai tot uitdrukking in soortenrijke vegetatietypen waarin bijzondere soorten een hoog aandeel hebben. Vegetatiekundig interessant is tevens dat er een sterke bultvorming heeft plaatsgevonden op plaatsen die van begrazing en maaien zijn uitgesloten.

Tijdens de excursie werd eerst aandacht besteed aan de begroeiing van de grote kwelplas. In 1998 is de bodem van de plas over een groot oppervlak afgeplagd dan wel uitgebaggerd. Het merendeel van de van oudsher bekende soorten heeft zich na de ingreep opnieuw kunnen vestigen en uitbreiden. De laagte is gekoloniseerd door vertegenwoordigers van de klassen *Charetea fragilis*, *Potametea* en *Littorelletea*. We zagen *Chara globularis*, *Potamogeton natans*, *P. polygonifolius*, *Carex lasiocarpa*, *C. serotina*, *Scirpus fluitans*, *Luronium natans*, *Sparganium natans*, *Echinodorus ranunculoides*, *Juncus bulbosus*, *Eleocharis palustris* en *E. multicaulis*. *Cladium mariscus* komt nog wel voor, maar mondjesmaat en heeft kennelijk moeite met de herovering van de standplaats. De van vroeger bekende *Deschampsia*

setacea werd niet teruggevonden. Tot de soorten die zich hebben gehandhaafd op de iets hoger gelegen, niet afgeplagde bodems, behoren onder meer *Calamagrostis canescens*, *Hypericum elodes*, *Juncus acutiflorus* en *Phragmites australis*.

Ons tweede excursiepunt betrof een heide met drasse laagten en kwelplasjes. Oppervlakkig bezien is hier sprake van een vrij dichte, enigszins verruigde natte heide met dominantie van *Molinia caerulea*. Bij nadere beschouwing blijken tussen de pollen *Molinia* tal van interessante soorten voor te komen, onder meer *Carex pulicaris* en *Pedicularis sylvatica* (opname1).

Opname 1. Oppervlak 2x2 m²; Kruidlaag 90%, 40-50 cm; Moslaag 5%

Kruidlaag	
<i>Molinia caerulea</i>	5
<i>Carex panicea</i>	2a
<i>Carex pulicaris</i>	2a
<i>Potentilla erecta</i>	1
<i>Epipactis palustris</i>	1
<i>Erica tetralix</i>	1
<i>Pedicularis sylvatica</i>	+
<i>Juncus acutiflorus</i>	+
<i>Juncus conglomeratus</i>	+
<i>Trichophorum cespitosum</i>	+
<i>Lycopus europaeus</i>	+
<i>Lotus uliginosus</i>	r
<i>Salix repens</i>	+
<i>Salix aurita</i>	+
<i>Rhamnus frangula</i>	+
<i>Quercus robur</i>	r
<i>Rubus fruticosus</i>	+
moslaag	
<i>Sphagnum subnitens</i>	2m
<i>Campylium stellatum</i>	2m
<i>Calliergonella cuspidatum</i>	+
<i>Pellia epiphylla</i>	+

Uitgebreid werd vervolgens stilgestaan bij heischrale vegetaties die van begrazing zijn uitgesloten. Op laaggelegen plekje is binnen het raster een soortenrijke en tamelijk ijle begroeiing tot stand gekomen, veelal

duidelijk onder invloed van kwel. De kweldruk is bijzonder hoog in een vrij grote ondiepe slenk met een weelderig mosdek van *Drepanoclares lycopodioides* (opname 2).

Opname 2. Proefvlak 2x2 m; Kruidlaag 50%, 25 cm; Moslaag 100%

kruidlaag	
Molinia caerulea	2a
Carex panicea	2a
Carex lasiocarpa	2a
Carex nigra	2b
Potentilla palustris	2b
Eleocharis multicaulis	2b
Eriophorum angustifolium	1
Hydrocotyle vulgare	1
Juncus acutiflorus	+
Galium palustris	+
Potamogeton polygonifolius	+
moslaag	
Drepanoclares lycopodioides	5
Campylium stellatum	2m

Het vegetatiekundig hoogtepunt van de excursie was een vegetatie die tot het *Campylio-Caricetum dioicae* gerekend mag worden, ondanks het ontbreken van de kensoorten *Carex dioica*, *Pinguicula vulgaris* en *Scorpidium scorpioides*. Wel zijn in dit kwetsbare type *Carex pulicaris*, *Cirsium dissectum*, *Dactylorhiza maculata*, *Epipactis palustris*, *Gentiana pneumonanthe*, *Genista anglica*, *Pedicularis sylvatica*, *Polygala serpyllifolia*, *Succisa pratensis* en *Trichophorum cespitosum* aangetroffen. In de moslaag is op veel plaatsen het goudmos *Campylium stellatum* abundant aanwezig, naast algemene soorten als *Aulacomnium palustre*, *Fissidens adianthoides*, *Sphagnum denticulatum* en *S. tenellum*. *Sphagnum papillosum*, *S. subnitens* en *S. fimbriatum* vormen bulten van 30 tot 40 cm hoog en bereiken een maximale omvang van bijna 1 x 1 meter. De bij de bultvorming betrokken veenmossen worden in een latere fase ofwel verdrongen door *Hypnum jutlandicum*, ofwel de *Molinia*-horst raakt volledig overgroeid door *Narthecium ossifragum*. Ook *Epipactis palustris* kan zich op bulten vestigen.

Een vochtige strook heide tussen de lage veenkom en het uitgerasterde gedeelte wordt regelmatig door paarden bezocht. Als gevolg van de plaatselijk zeer hoge begrazingsdruk heeft de vegetatie een lage

bedekking. Onder invloed van begrazing kunnen de meeste soorten zich echter handhaven en de gevarieerde soortensamenstelling blijft behouden.

DE SNEP

Ter afsluiting van de excursie kon nog een kort bezoek worden gebracht aan De Snep nabij Beringen, eveneens een kwelgevoed moerasrestant, gelegen aan de zuidkant van de Noordervaart. Het belangrijkste element wordt hier gevormd door een grote, vrijwel geheel uitgebaggerde, ondiepe plas. De vegetatie vertoont wat soortensamenstelling betreft sterke overeenkomsten met die van de opgeschoonde kwelplas in de Grote Moost. Ook hier vinden we vooral vertegenwoordigers van de klassen *Charetea fragilis*, *Potametea* en *Littorelletea*. Een verschil met de Grote Moost is het optreden van *Elatine hexandra*, een van de weinige soorten in De Snep die de nog vrijwel kale plasbodem heeft weten te koloniseren. Langs de oever heeft zich een dichte gordel van moerasplanten ontwikkeld, met opvallend veel *Hypericum elodes*. Aansluitend bevindt zich een vrij uitgestrekt, afgeplagd plateau. Het resterende microreliëf ter plaatse bepaalt of zich vegetaties van vochtige-, dan wel van droge heide zullen ontwikkelen. De pioniervegetatie toont sterke verwantschap met het *Lycopodio-Rhynchosporium*, zoals blijkt uit de presentie van *Carex panicea*, *Drosera intermedia*, *Lycopodiella inundata* en *Rhynchospora fusca*. Opmerkelijk is het zeer talrijk voorkomen van jonge planten van *Osmunda regalis* in dit vegetatietype.

LITERATUUR

- Bossenbroek, Ph., O. Driessen. & J. Hermans**, 2000. Herstelbeheer De Snep succesvol. Natuurhistorisch Maandblad, 89: 238-245.
- Bruinsma, J & F. Brekelmans**, 2002. Watervegetaties ten zuidwesten van Weert. Natuurhistorisch Maandblad, 91: 24-29.